

Faggruppe i klemme mellem gode intentioner

Serviceovens § 96, den såkaldte Hjælperordning, sikrer at mennesker med fysiske handicaps kan tildeles hjælp til at klare sig i dagligdagen og dermed opretholde et selvstændigt og værdigt liv i deres egne hjem. Principperne for ordningen, der ofte kaldes verdens bedste, er bestemt værdt at værne om. De fleste er da også enige om vigtigheden af, at sikre ordningens eksistens for de borgere der har behov for hjælp. Men det er som om alle de gode intentioner forsvinder, så snart man vender blikket mod de omkring 5000 fuldtidsansatte hjælpere, som er ansatte til at føre alle de gode intentioner ud i livet i de enkelte hjælperordninger.

Hjælpernes løn- og ansættelsesforhold beskrives bedst som uacceptable!

Ifølge loven "bør" hjælpere ansættes med løn og arbejdsrettigheder, der svarer til dem hjemmehjælperne arbejder under. I praksis er det imidlertid op til den enkelte kommune, at definere rammerne for disse forhold. I så godt som alle kommuner ansættes handicaphjælperne under vilkår, der ligger langt under lovens anbefaling og som langt fra lever op til de krav, der er almindelige på det øvrige arbejdsmarked.

Disse hjælpere lønnes permanent efter det kommunale løntrin 11, der svarer til en hjemmehjælperes løn under oplæring. Derudover tages der ikke hensyn til reglernes påbud om aflønning efter anciennitet, overtidsbetaling eller afspadsring, der udbetales ikke fuld løn under sygdom eller barsel og der er ingen pensionsordning eller ordentlige regler for opsigelse. Mon ikke de fleste mennesker forventer, at kommunerne stiller deres ansatte bedre? Og så har vi endda ikke nævnt alle de hjælpeordninger, som kommunerne lader diverse vikarbureauer administrerer for sig, som ofte ansættes under endnu ringere forhold.

Ordningerne bevilges, udmåles og betales af den kommune, som den enkelte handicappede er bosiddende i, men det er brugeren selv, der varetager det praktiske arbejde ved ansættelse og afskedigelse af hjælpere, planlægning og fordeling af opgaver, lønberegning osv. Denne models opdeling af arbejdsgiveransvaret mellem den handicappede og dennes kommune, har hidtil sikret brugeren optimal frihed til at administrere sin hjælp, så den opfylder hans eller hendes individuelle behov.

Men det er også denne model der indtil videre er blevet udnyttet, til at holde hjælperne fast i deres retsløse status. Kommunerne, der jo i praksis betaler hjælpernes løn, henviser til, at hjælperne er ansatte af brugeren, og at de derfor ikke har noget med hjælpernes løn- og ansættelsesforhold at gøre. På den anden side kan brugeren ikke forhandle løn med deres hjælpere, fordi de jo er underlagt kommunernes udmåling af løn. Sådan har sagen om hjælpernes arbejdsforhold været fastlåst i de mere end 25 år, hvor ordningen har eksisteret.

Det er både pinligt og svært at forstå, at disse forhold opretholdes. Alle, der beskæftiger sig med sagen, erkender, at der er et problem, men der er ingen der kan eller vil levere en ordentlig løsning. Alle ønsker at bevare denne såkaldte "verdens bedste ordning", men det ser ud som om, at det er hjælperne der betaler prisen. Vi (HFD) er enige i, at hjælperordningen er god, hvis man altså ser på den fra brugernes synsvinkel, men fra et lønmodtagersynspunkt er ordningen om end ikke verdens dårligste, så i hvert fald Danmarks dårligste ordning.

De enkelte kommuner hæfter sig ved lovtekstens vage "bør", som de tolker som frihed til at lønne deres hjælpere udenom enhver overenskomsts minimumsregler. I Ankestyrelsens praksisundersøgelse om hjælpeordningen, påpeges det, at: "Aflønning af hjælpere bør normalt ske efter de almindelige regler i overenskomst om aflønning af hjemmehjælpere m.v." (Ankestyrelsen, juli 2004: 42). Det er altså også Ankestyrelsens opfattelse, at lovtekstens "bør" skal opfattes som en generel regel, der altså må forventes at skulle gælde medmindre der gør sig særlige forhold gældende.

Men Ankestyrelsens rapport kan heller ikke få Kommunernes Landsforening til at påbyde kommunerne at følge anbefalingen. Herfra vil man kun gribe ind efter et direkte politisk påbud ovenfra – det vil sige fra dig.

Under den tid hvor , Henriette Kjær var socialminister, har direkte adspurgte svaret: "det fremgår ikke specifikt, men det er opfattelsen, at vejledningen skal forstås således, at hjælperne ikke alene skal have samme startløn som hjemmehjælpere, men ligeledes skal følge af de i hjemmehjælperoverenskomsten fastlagte lønstigninger som følge af anciennitet m.v. Det er ligeledes opfattelsen, at dette retningsgivende grundlag for fastsættelse af løn- og ansættelsesvilkår er passende for at kunne tiltrække attraktiv og kvalificeret arbejdskraft« (Folketingsåret 2003/2004).

Eva Kjær Hansen tilsyneladende tilbage i det gamle spor, når hun bliver bedt om at tage stilling til hjælpernes lønforhold. I sit svar på Rene Skau Björnssons § 20-spørgsmål den 21. december 2005 hæfter Eva Kjær Hansen ved lovtekstens vage formulering, som altså ind til videre heller ikke mener giver grund til at handle?

For År tilbage bebudede Kommunernes Landsforening (KL) og Forbundet for Offentligt Ansatte (FOA), at de i fællesskab har formuleret en standartkontrakt til brug ved ansættelse af personlige hjælpere. Denne kontrakt skulle angiveligt løse problemet med hjælpernes ansættelsesforhold en gang for alle, men det skete ikke, da man kun kan lave overenskomst hvis pengene bevilges.

Standardkontrakten indeholder mulige forbedringer, men må generelt opfattes som en lappeløsning. For det første er der tale om en tom rammeaftale, der ikke nødvendigvis giver forbedringer og for det andet er det fortsat frivilligt for kommunerne, om de vil anbefale de handicappede at bruge kontrakten, når de ansætter hjælpere. Vi har nu konstateret at kontrakten ikke bruges.

Man har ofte forklaret de dårlige forhold med, at hjælperjobbet kun er et midlertidigt studiejob eller lignende. Udover at forklaringen er urigtig og helt urimelig, bygger den på en virkelighed, der har ændret sig. Efterhånden er der flere og flere, der er blevet i hjælperjobbet for en længere årrække. Vi har kendskab til en række personer, der modsiger dette argument: f. eks. Kirsten på 41, Lise på 50 og Helle på 40.

De tre kvinder har alle arbejdet som hjælpere mellem 10 og 15 år, hvor de altså har været underbetalte, ikke har fået fuld løn under sygdom eller har været sikret ordentlige forhold under graviditet og barsel. Dertil kommer at de ikke har optjent ret til pension.

På det seneste har vi også hørt fra brugernes organisationer, at det er blevet sværere at skaffe hjælpere. Kombinationen af høj beskæftigelse og dårlige forhold som hjælper, gør at flere fravælger arbejdet som hjælper.

I dag hvor hjælperordningen har eksisteret i mere end 25 år, er det bedste bud på hjælpeordningens vifte af uafklarede problemer altså den tomme rammeaftale fra FOA og KL, som det er frivilligt for kommunerne om de overhovedet vil bruge. Det er langt fra godt nok! Vi vil have faste regler på området, som man har det i andre erhverv ... og det er på høje tid, at der sker noget! Vores krav er ikke urimelige, men svarer blot til hvad der er en selvfølge på det øvrige arbejdsmarked. Hjælp os med at skabe en god og fremtidssikret ordning, der tager hensyn til alle parter.

Med venlig hilsen

Helle Ringsholm

Handicap Hjælperforeningen Danmark